

תלמוד ירושלמי
(מנוקד ומפוסק על ידי דן בארי)

סדר מועד

מסכת תענית פ"ג

[תעניות ג, א]

מתניתה.

סדר תעניות אלו האמור,
ברביעה הראשונה.
אבל צמחים ששנו,
מתריעין עליהן מיד.
וכן שפסקו גשמים,
מגשם לגשם ארבעים יום,
מתריעין עליהן,
מפני שהיא מפת בצרת.

[תלמוד]

אי זהו מיד שקהן? <של הצמחים ששנו>
רב אמר:

שני וחמישי ושני.
שנו בשני, מהו לתריע עליהן בחמישי?
רבי זעורה שמע לה מן הדא:
(הגאון י"ב) "ויאמר אלי: אל תירא דניאל,
כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך
להבין ולהתענות לפני אלהיך, נשמעו דבריך".
כבר נשמעו דבריך.

וכאן,
מכיון שנתנו בית דין נפשן לעשות,
כמי שעשו.

תני:

פ"ש שמתריעים עליהן בשאר שני שבוע,
כך מתריעין עליהן בשביעית,
מפני פרנסת אחרים.
מהו "מפני פרנסת אחרים"?

תבריא אמרי:

מפני פרנסת גוים.

רבי זעורה אמר:

מפני פרנסת תשודין.

אתיא דרבי זעורה כרבי,

ודתבריא פרבי פינתס בן יאיר.

הרבי זעורה כרבי:
תד ספר הנה תשיד על פרות שמטתה
איתוניה גבי רבי, אמר לון:
ומה עביד עליבא, ובגין תיו הוא עבד?
ודחבריא כרבי פינתס בן יאיר.
רבי בעא משרי שמטתא. <רצה להתיר את השמיטה>
סלק רבי פינתס בן יאיר לגביה.

אמר ליה:

מה עבוריא עבידין?

אמר ליה:

עלשין יפות.

ומה עבוריא עבידין?

אמר ליה:

עלשין יפות.

ידע רבי הלית הוא מסכמא עמיה.

אמר ליה:

מישנגח רבי מיכל עמן פטל ציבחד

יומא הן אמר ליה:

אן.

מי נחת, תמא מוליתה הרבי קימן. <ראה את הפרדות של רבי עומדות>

אמר:

כל אלון, יהודאי זינין! <היהודים מזינים>

אפשר הלא תמי סבר אפי! <לא יראה פניי>

מן פדון שמעון קליה,

אזלון ואמרון לרבי.

שלח רבי, בעי מפסתיה.

מטון ביה גבי קרתיה. <הגיעו לעירו, לוד>

אמר:

"בגי קרתי, קרבון לי!"

נחתון בגי קרתיה ואקפון עלוי

אמרון לון:

"רבי בעי מפסתיה."

שבקוניה ואזלון לון.

אמר:

"בגי דילי, קרבון לי!"

נחתת אשתא מן שמיא ואקפת עלוי.

תזרון ואמרון לרבי.

אמר:

הואיל ולא זכינן משבע מגיה בעלמא קדון,

נזפי ונשבע מגיה לעלמא דאתי. <נשבע ממראהו>

[תעניות ג, ב]

מתניתה.

ירדו לצמחין, אבל לא לאילן,

לְאִילָן, אֲבָל לֹא לְצִמְחִין,
לָזֶה וְלָזֶה,
אֲבָל לֹא לְבוֹרוֹת לְשִׁיחִים וּמְעָרוֹת,
מִתְרִיעִין עֲלֵיהֶן מִיָּד.

[תלמוד]

”יִרְדּוּ לְצִמְחִין אֲבָל לֹא לְאִילָן”.

צִיבְחָד צִיבְחָד. <מעט מעט>

לְאִילָן, אֲבָל לֹא לְצִמְחִים.

סִגִּין סִגִּין.

לָזֶה וְלָזֶה, אֲבָל לֹא לְבוֹרוֹת לְשִׁיחִין וּמְעָרוֹת,
מִתְרִיעִין עֲלֵיהֶן מִיָּד.

הַגִּי:

מִתְרִיעִין עַל הָאִילָן בְּפֶרֶס הַפֶּסֶח.
לְבוֹרוֹת לְשִׁיחִין וְלְמְעָרוֹת בְּפֶרֶס הָעֶצֶרֶת.
מַעֲתָה, אֲפֹלוּ יוֹתֵר מִכֵּן!
יוֹתֵר מִכֵּן, מַעֲשֵׂה נְסִים,
וְאִין מִתְרִיעִין עַל מַעֲשֵׂה נְסִים.
רַבִּי בְּרַכְיָה, רַבִּי חֲלָבוּ פִּפְא בִּשְׁם רַבִּי לְעֶזֶר:
פְּעָמִים שְׁהַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין בְּזִכּוֹת אָדָם אֶחָד,
בְּזִכּוֹת עֶשֶׂב אֶחָד, בְּזִכּוֹת שָׂדֶה אֶחָד,
וּשְׁלֹשָׁתָן בְּפֶסוּק אֶחָד:
(זכרונה יא) ”וּמִטֵּר גֶּשֶׁם יִתֵּן לָהֶם,
לְאִישׁ עֶשֶׂב בְּשָׂדֶה”.
”לְאִישׁ”, אֲבָל לֹא לְאֲנָשִׁים,
לְ”עֶשֶׂב”, אֲבָל לֹא לְעֶשְׂבִים,
”בְּשָׂדֶה”, אֲבָל לֹא בְּשָׂדוֹת.

[תעניות ג,ג]

מִתְנִיטָה.

וְכֵן עִיר שֶׁלֹא יִרְדּוּ עָלֶיהָ גְּשָׁמִים,

פְּפִתוּב (עמוס ד, 1)

”וְהַמְטִירָתִי עַל עִיר אֶחָת,

וְעַל עִיר אֶחָת לֹא אֲמַטִּיר,

חֶלְקָה אֶתֶת תְּמַטִּיר,

וְחֶלְקָה אֲשֶׁר לֹא תְמַטִּיר עָלֶיהָ תִּיבֶשׁ”.

אוֹתָהּ הָעִיר מִתְעַנָּא וּמִתְרַעַת,

וְכָל סְבִיבוֹתֶיהָ מִתְעַנּוֹת וְלֹא מִתְרִיעוֹת.

רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר:

מִתְרִיעוֹת אֲבָל לֹא מִתְעַנּוֹת.

[תלמוד]

אמר רבי סימון:

כתיב:

(עמוס ד, ז) "והמטרתי על עיר אחת,
ועל עיר אחת לא אמטיר,
חלקה אחת תמטר,
וחלקה אשר לא תמטיר עליה תיבש."
זכותא דחלקא עבדא.

מפני ארבעה דברים יורדין מלמעלן:
מפני בעלי זרוע,
ומפני טללים הרעים,
ושיהא העליון שותה כנמוך,
ושיהו הכל תולין עיניהם אל השמים.

בזכות שלשה דברים הגשמים יורדין:
בזכות הארץ,
בזכות החסד,
בזכות היסורין.
ושלשתן בפסוק אחד:
(איוב לז, ג) "אם לשבט אם לארצו,
אם לחסד ומצאהו."

בעון ארבעה דברים הגשמים נעצרין:
בעון עובדי עבודה זרה,
מגלי עריות,
ושופכי דמים,
ופוסקין ברכים ואינן נוהגין.
בעון עובדי עבודה זרה, מנין?
(דברים יא, טז) "השמרו לכם פן יפתה לבבכם,
וסרתם ועבדתם אלהים אחרים,
והשתחיתם להם."
מה כתיב בתריה?

(דברים יא, יז) "וחרה אף יי בכם,
ועצר את השמים ולא יהיה מטר."
בעון מגלי עריות, מנין?
(ויקרא ג, ב) "ותחניפי ארץ בנגותיה וברעתה."
מהו ענשו שלדבר?
(ויקרא ג, ג) "וימנעו רבבים, ומלקוש לוא יהיה."
בעון שופכי דמים, מנין?
(במדבר לה, ג) "כי תדם הוא יחניף את הארץ,"
כי תדם הוא יתן אף על הארץ.
בעון פוסקין ברכים ואינן נוהגין, מנין?
(משלי כה, יד) "נשיאים ורוח וגשם אין,
איש מטהלל במתת שקר."

חמשה שמות נקראו לו:
אד, עב, ענן, נשיא, חזיו.
אד, מנין?

(פראשית ב,ו) "ואד יעלה מן הארץ.

עב, שהוא מעבה את הרקיע.

(שמות יט,ט) "הנה אנכי בא אליך בעב הענן".

ענן, שהוא עושה את הבריות עננים אלו לאלו.

נשיא, שהוא עושה בעלי בתים כנשיאים.

(תהלים קלה,ו) "מעלה נשאים מקצה הארץ".

חזיו, שהוא עושה את הרקיע חזיונות חזיונות,

(זכריה יא) "י עשה חזיונים".

"וכל סביבותיה מתענות ולא מתרעות",

שכן מצאנו ביום הכפורים,

מתעניין אבל לא מתרעין. <לא תוקעים בשופר>

"רבי עקיבה אומר:

מתרעות אבל לא מתענות".

שכן מצאנו בראש השנה,

מתרעין אבל לא מתעניין.

[תעניות ג,ד]

[מתניתה.](#)

וכן עיר שיש בה דבר או מפלת,

אותה העיר מתענה ומתרעת;

וכל סביבותיה מתענות ולא מתרעות.

רבי עקיבה אומר:

מתרעות ולא מתענות.

[תלמוד]

מותנא הנה בצפורין. <דבר>

לא הרה עליל גו אשקקה <סימטה>

דהרה רבי חנינה שרי בגניה.

והוון צפוראי אמרין:

מה תהן סבא מנכי? <נפגע>

ויתב שלם הוא ושכוניתיה,

ומדינתא אזלה בבישא!

עאל ואמר קמיהון:

זמרי אתד היה בדורו,

ונפלו משראל עשרים וארבעה אלה.

ואנו, כמה זמרי יש בדורנו?

ואתם מתרעמין!

תד זמן צרכון מעבד פעניתא,
ולא נחת מטרא.
עבד רבי יהושע פעניתא בדרומה,
ונחת מטרא.
והוון צפוראי אמרין:
רבי יהושע בן לוי מחית מטרא לדרומאי,
ורבי חנינה עצר מטרא מן צפוראי.
צרכון מעבד זמן תנינות,
שלח בתר רבי יהושע בן לוי לדרומה ואתא.
אמר ליה:
משגח מרי מפוק עמן לתעניתא? <יואל אדוני לצאת>
נפקון תריהון לתעניתא,
ולא נחת מטרא.
עאל ואמר קמיהון:
לא רבי יהושע בן לוי מחית מטרא לדרומאי,
ולא רבי חנינה עצר מטרא מן צפוראי,
אלא דרומאי, לבהון כפיד,
ושמעין מלה דאורייתא ומתכנעין,
וצפוראי, לבהון קשי,
ושמעין מלה דאורייתא ולא מתכנעין.
מי עליל, <משנכנס לביתו>
תלה עינוי וחמא אורא שפי. <מזג האויר נעים>
אמר: עד כדון הכן! <עד עכשיו כך>
מיד נחת מטרא,
וגדר על גרמיה דלא למעבד פן תובן, אמר:
מה, אנה מימור למרי חובא דלא יגבי חוביה!

רבי זעורה בשם רבי חנינה:
מה יעשו גדולי הדור,
ואין הצבור גדון אלא אחר רבו?
שכן מצאנו,
שכל שלשים ושמנה שנים שהיו ישראל כמנדים,
לא היה מדבר עם משה, שנאמר:
(דברים ב, טו) "ויהי כאשר תמו
כל אנשי המלחמה למות מקרב העם."
מה כתיב בתריה?
(דברים ב, יז) "נידבר יי אלי לאמר."
רבי יעקב בר אהי בשם רבי יהושע בן לוי:
מה יעשו גדולי הדור,
ואין הצבור גדון אלא אחר רבו?
שכן מצאנו,
שאלולא שאמרו ישראל בתר הפרמל:
(מלכים א יח, לט) "יי הוא האלהים! יי הוא האלהים!",
לא ירדה האש מן השמים ושרפה את הקרבנות.

רבי יהושע בן יאיר בשם רבי פינחס בן יאיר:
שלשה ברא הקדש ברוך הוא ותהא שבראון,
ואלו הן:

פשדים, וישמעאלים, ויצר הרע.
פשדים:

(ישעיה כג, יג) "הן ארץ פשדים, זה העם לא היה",
הלואי לא היה.

ישמעאלים:

(איוב יב, ו) "ישליו אהלים לשדדים,
ובטחות למרגיזי אל,

לאשר הביא אלוה בידו."
יצר הרע:

(מיקה ד, ו) "ביום ההוא, נאם יי,

אספה הצלעה, והנדחה אקבצה,
ואשר הרעתי."

רבי פרקיה, רבי אבא בר כהנא,

רבי יהושע בן יאיר בשם רבי פינחס בן יאיר:
הרי הוא כאלו הרעתי.

רבי ליעזר עבד תעני, ולא נחת מטרא.

עבד רבי עקיבה תעני, ונחת מטרא.

עאל ואמר קמיהון:

אמשל לכם משל.

למה הדבר דומה?

למלך שהיו לו שתי בנות,

אחת תצופה ואחת כשרה.

אמת דהנת בעיא תהיא תציפתא,

עלת קמוי. הנה אמר:

"יבון לה מה דהיא בעיא, ותיזיל לה!"

ואמת דהנת תהיא כשרה עללה קמוי,

הנה מאריף רוחיה עמה,

בגין מתחמד משמע שועתה.

ואית שרי מימר בן? <והאם מותר>

אלא שלא לחלל שם שמים ברבי אליעזר.

רבי אחא עבד תלת עשרה תענין,

ולא נחת מטרא.

מי עליל, פגע ביה חד כותי, אמר ליה:

"רבי, רבי!"

עצר גולתך מן מטרא! <סגור מעילך מפני הגשם>

אמר ליה:

"תפיו דההוא גברך! <חייך>

שמיא מעבד נסין, <השמים לעשות ניסים>

ומטרא מחות ושתא מצלחה, <והגשם לרדת, והשנה להצליח>

וההוא גברך לית הוא מיחי." <ואתה אינך לחיות>

וְעַבְדוֹן שְׂמִיא נִסִּין וְאַצְלַחַת שְׂתָא,
וּמִית הָהוּא כּוּתְנָא.
וְהוּוֹן כּל עֲמָא אָמְרִין:
אַתּוֹן חֲמוֹן פְּרִין דְּשִׁמְשׁ: <בוא ראו פירות השמש>

”וְכָל סְבִיבוּתֵיהָ מִתְעַנּוֹת וְלֹא מִתְרִיעוֹת.”
שְׁכֵן מְצֹאנוּ בְיוֹם הַכַּפּוּרִים,
מִתְעַנִּין וְלֹא מִתְרִיעִין.

”רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר:
מִתְרִיעִין אֲבָל לֹא מִתְעַנִּין.”
שְׁכֵן מְצֹאנוּ בְרֵאשׁ הַשָּׁנָה,
מִתְרִיעִין וְלֹא מִתְעַנִּין.

[תְּעַנִּיּוֹת ג,ה]
מִתְנִיתָה.

אִי זֶה הוּא דְּבָר?
עִיר הַמוֹצִיאָה חֲמֵשׁ מְאוֹת רַגְלֵי,
יֵצְאוּ מִמֶּנָּה שְׁלֹשָׁה מֵתִים
בְּשִׁלְשָׁה יָמִים זֶה אַחַר זֶה.

[תלמוד]

אָמַר רַבִּי לִוִּי:
כְּתִיב:
(דְּבָרִים כח,כא) ”וְדַבַּק יְיָ בְּךָ אֶת הַדְּבָר”,
כְּאִשָּׁה הַזֹּאת,
שֶׁהִיא מְדַבֶּקֶת שְׁלֹשָׁה כְּפָרִים זֶה אַחַר זֶה.
הָא עֲבִידָא אֲצוּ. <זאת עשייה עיסה>

יֹתֵר מִכֵּן, צְרִיכָה שְׁעוֹר אַחַר?
נְשַׁמְעֵנָה מִן תְּדָא:
אֶפְלוּ עִיר גְּדוֹלָה כְּאַנְטִיּוֹכְיָא,
וְיֵצְאוּ מִמֶּנָּה תְּשַׁעָה מֵתִים בְּשִׁלְשָׁה יָמִים זֶה אַחַר זֶה,
תְּדָא אָמְרָה,
יֹתֵר מִכֵּן צְרִיכָה שְׁעוֹר אַחַר.

בְּתִים שְׂאֲמָרוּ, בְּרִיאִים אֲבָל לֹא מְרַעְעִים.
וְדַכּוּתָהּ בְּחוּרִים אֲבָל לֹא זְקָנִים.

תְּנִי:
אֲסַפְרָה, כָּל שְׂתִיא. <דיפטריוה>
שְׁנַיִם בְּדָבָר, וְאַחַד בְּאֲסַפְרָה?

אַתָּא תָּמִי "אַסְכְּרָה כָּל שְׁהִיא", <בוא ראה>

וְאַתָּא אָמַר הֵכֵן!

לִכְּנֵן צְרִיכָה,

כְּשֶׁתִּרְיֶעוּ עַל הָאֲסְכְּרָה וְהִלְכָה לָהּ,

וְאַחַר כֵּן מִתּוֹ שְׁנַיִם בְּדָבָר, וְאַחַד בְּאַסְכְּרָה.

[תעניות ג,ר]

מִתְּנִיתָה.

עַל אֱלוֹ מִתְּרִיעִין בְּכָל מְקוֹם:

עַל הַשְּׁדָפוֹן וְעַל הַיִּרְקוֹן,

עַל הָאֲרֵבָה וְעַל הַחֲסִיל,

וְעַל חֵיה רָעָה וְעַל הַחֲרָב.

מִתְּרִיעִין עֲלֵיהֶן,

מִפְּנֵי שְׁהִיא מִפָּה מְהֻלָּקֵת.

[תלמוד]

רַבִּי חֲמָא בְּרַ עֲקֵבָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵה בֶן חֲנִינָה:

מִתְּרִיעִין עַל פְּרָגִיא שְׁלִפְשֵׁתָן. <שינוי>

מָה טַעְמָא?

"וְשִׁמְיָה וְשִׁעְרוֹרָה נִהִיְתָה בְּאַרְיָן."

רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַ נַחֲמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן:

מִתְּרִיעִין עַל הַשְּׂרָב.

מָה טַעְמָא?

(איוב ל,כח) "קִדְרַת הַלְכָתִי בְּלֹא חֲמָה,

קָמְתִי בִקְהָל אֲשׁוּעַ."

אָמַר רַבִּי לְעֶזְרָה:

אוֹקֵר לְאַסְיָדָה עַד הִלָּא תִצְטָרֵף לִיָּה. <כבר את רופאך>

מָה טַעְמָא?

(איוב לו,ט) "הִיִּצְרָף שׁוֹעֵף לֹא בְּצָר,

וְכָל מְאַמְצֵי כַח."

רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ;

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:

אִם סִדְרַת תְּפִלָּה,

לֹא יִהְיֶה לָךְ צָרִי עֵין מְלַמְעָלָה,

אֲלֵא הַכֹּל יִהְיֶה מְאַמְצֵין כְּחָף, שְׁנֹאֲמַר:

"וְכָל מְאַמְצֵי כַח."

וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ אָמַר:

אִם סִדְרַת תְּפִלָּה,

לֹא תִהְיֶה מִצָּר פִּיד,

אֲלֵא (תהלים פא,יא) "הִרְחַב פִּידִי וְאַמְלֵאֲהוּ."

לֹא סוּף דְּבָר אַרְבָּה, <לא רק>

אֲלֵא אֲפִלוּ כְּנֶף. <חגבים>

וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ חֲסִיל?
שֶׁהוּא חוֹסֵל אֶת הַפֶּל.

וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ גּוֹבִי?

דו גְּבִי דִינָא דְמָרְיָה. <שהוא גובה דין ארנוני>

לֹא סוּף דְּבָר חֲזִיה רַעָה,

אֲלֵא אֶפְלוּ בְהִמָּה רַעָה.

כְּבָר הָיוּ שְׁנַיִם בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל,

חֲמוֹר נוֹשֵׁף וּמְמִית, שׁוֹר נוֹשֵׁף וּמְמִית.

לֹא סוּף דְּבָר חֲרָב שְׁלַמְלַחְמָה,

אֲלֵא אֶפְלוּ חֲרָב שְׁלִשְׁלוֹם,

שְׁכָבָר עֲשֵׂת רֶשֶׁם בִּימֵי יֵאֱשִׁיחוּ.

[תעניות ג, ז]

מתניתה.

מַעֲשֵׂה שְׂרִדְדוֹ זְקָנִים מִירוּשָׁלַיִם לְעֵרִיָּהֶם,

וּגְזָרוּ תַעֲנִית,

עַל שְׁנֵרְאָה כַּמְלֵא פִי תַנּוּר שְׁדָפוֹן בְּאַשְׁקָלוֹן.

וְעוֹד גְּזָרוּ תַעֲנִית,

עַל שְׁאָכְלוֹ זְאֵבִים שְׁנֵי תִינּוֹקוֹת בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן.

רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:

לֹא עַל שְׁאָכְלוֹ, אֲלֵא עַל שְׁנֵרְאוֹ.

[תלמוד]

הִדְאֵת אָמַר, בְּמַכְנָס,

אֲבָל בְּמַפְזָר, אֶפְלוּ פָרָא מַכְנָ. <חסר מכך>

אָמַר רַבִּי מְנָא:

נִרְאוּ רְצִין אַתְרֵיהֶן.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בִּירְבִי בּוֹן:

נִרְאוּ בְּמָקוֹם שְׁאִין רְאוּי לָהֶם.

[תעניות ג, ח]

מתניתה.

וְעַל אֱלוֹ מִתְרִיעִים בְּשַׁבָּת:

עַל עִיר שֶׁהִקִּיפוּהָ גוֹיִם אוֹ נְהָר,

וְעַל הַסְּפִינָה הַמְטַרְפֶּת בְּשַׁבָּת בְּיָם.

רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:

לְעִזְרָה אֲבָל לֹא לְצַעֲקָה.

שְׁמַעוֹן הַתַּמְנִי אוֹמֵר:

אֵף עַל הַדְּבָר.

וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים.

[תלמוד]

רב אָמר:

“עֲנֵנִי יי, עֲנֵנִי!”

מתניתה פליגא על רב.

“רבי יוסה אומר:

לְעֹזְרָה, אָבֵל לֹא לְצַעֲקָה.”

וְהָא תַנְיָא קְדָמָיָה סְבַר מִימַר, אֶפְלוּ לְצַעֲקָה!

לוי בן סיסי, באו הגיסות לעירו.

נטל ספר תורה ועלה לראש הגג, אמר:

“רבון העולמים!

אן בטלית חדא מלה מן הדין ספר אוריתא,

יעלון לון, <ייכנסו>

ואן לא, ייזלון לון!”

מיד אתבעון ולא אשתכחון. <ביקשום ולא מצאום>

תלמידיה עבד כן,

יבשת דיה, ואזלון לון.

תלמיד תלמידיה עבד,

לא יבשת דיה, ולא אזלון לון.

לומר שאין שוטה נפגע,

ולא בשר המת מרגיש באזמל.

[תעניות ג, ט]

מתניתה.

על כל צרה שלא תבא על הצבור,

מתריעין עליה, חוץ מרב גשמים.

[תלמוד]

רבי יונה, שמעון בר בא בשם רבי יוחנן:

דבר שאיפשר לך לומר עליו די, <שאי אפשר>

היא ברקה.

רבי פרקה, רבי חלבון,

רב אבא בר עלי בשם רב:

עד שיבללו שפתותיכם מלומר:

“דינו ברקה, דינו ברקה!”

[תעניות ג, ט, המשך]

מתניתה.

מעשה שאמרו לחוני המעגל:

התפלל שירדו גשמים.

אמר להן:

צאו והכניסו תנוריי פסחים,
בשביל שלא ימקו.
והתפלל, ולא ירדו גשמים.
עג עוגה ועמד בתוכה, ואמר:
"רבונו של עולם,
בניך שמו פניהם עלי,
שאני כבן בית לפניך.
נשבע אני בשמך הגדול,
שאני זו מכין,
עד שתרחם על בניך."

[תלמוד]

הדא אמרה, ערב פסחים תהי.
תני בן:
בעשרין ביה, <אד>
צמון כל עמא למטרא,
ונחת לון.

"ונתפלל ולא ירדו גשמים."
אמר רבי יוסה בירבי בון:
שלא בא בעגנה.

אמר רבי יודן גריא:
הדן חונה המעגל,
בר בריה דחוני המעגל תנה,
סמיה לתרבן בית מקדשא. <הראשון>
נפק לטורא לגבי פעליה,
עד דו תמן, נחת מטרא.
עאל ליה למערתא.
מן יתיב, גם ודמך ליה,
ועבד שקיע בשנתיה שבועין שנין, <ושחה>
עד דתרב בית מקדשא ואתבני זמן תנגות.
לסוף שבועין שנין, אתער מן שנתיה.
נפק ליה מן מערתא וחמא עלמא מחלף:
זוי דהנת פרמין עבידא זיתין, <זוית, מקום>
זוי דהנת זיתין עבידא זרעו.
עאל ליה למדינתא, אמר לון:
מה קלא בעלמא? <מה נשמע בעולם>
אמר ליה:
ולית את ידע מה קלא בעלמא?
אמר לון:
לא.
אמרין ליה:
מן את?

אמר לון:
חוני המעגל.
אמרון ליה:
שמענן הנה עליל לעזרה והיא מנהרה.
עאל ואנהרת, וקרא על גרמיה:
(תהלים קכו, א) "בשוב יי את שיבת ציון,
היינו כחלמים".

[תעניות ג, ט, המשך]
מתניתה.

התחילו הגשמים מנטפין.
אמר:
לא כף שאלתי,
אלא גשמי בורות שיחין ומערות.
ירדו בנעף.
אמר:
לא כף שאלתי,
אלא גשמי רצון, ברכה ונדבה.
ירדו כתקנן,
עד שעלו ישראל מירושלים להר הבית
מפני הגשמים.
אמרו לו:
כשם שנתפלת עליהם שיהרו,
כך התפלל שילכו להם.
אמר להן:
צאו וראו אם נמחית אכן הטועים.

[תלמוד]

"התחילו הגשמים מנטפין."
אמרו:
לא באו אלו אלא להתיר נדרו שלזה.
אמר:
לא כף שאלתי,
אלא גשמי בורות שיחין ומערות.
ירדו בנעף."
תני שמואל:
כמפי הנוד.
אמר:
לא כף שאלתי,
אלא גשמי רצון ברכה ונדבה.
ירדו כתקנן,
עד שעלו ישראל
מירושלים להר הבית מפני הגשמים."

הָבָא אָמְרָה,

הַר הַבַּיִת מִקֶּרֶה הָיָה.

וּחְנִי כֵן:

אֶסְטִיו לְפָנַיִם מִסְטִיו הָיָה.

”אָמְרוּ לוֹ:

כַּשֵּׁם שֶׁנִּתְפַּלֵּל עָלֶיךָ שִׁירְדוּ,

כִּךָ הִתְפַּלֵּל עָלֵיהֶם שִׁילְכוּ לָהֶם!

אָמַר לָהֶן:

צָאוּ וּרְאוּ אִם נִמְחִית אִבְּךָ הַטּוֹעִים.”

מָה עִסְקָה הַתְּבָא אִבְּךָ הַטּוֹעִים?

אֵלֶּא כָּל מִן דִּתְהוּה מוֹבֵד מְלָה, <מאבד רבו>

הוּה נִסְב לַה מִן תְּמִן,

וְכָל דִּתְהוּה מִשְׁפַּח מְלָה,

הוּה מִיָּבֵל לַה לְתְּמִן. <מביא>

אָמַר לָהֶן:

כַּשֵּׁם שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְאִבְּךָ תּוֹאֵת לְהַמְחִיֵּת מִן הָעוֹלָם,

כִּךָ אֵי אֶפְשָׁר לְהַתְפַּלֵּל עַל הַגְּשָׁמִים שִׁילְכוּ לָהֶם.

אֵלֶּא צָאוּ וְהִבִּיאוּ לִי פֶר שְׁלֵהוּדִיּוֹת.

וְיִצְאוּ וְהִבִּיאוּ לוֹ פֶר שְׁלֵהוּדִיּוֹת,

וְסַמְךָ שְׁתִּי יָדִיו וְאָמַר:

”רְבוּנִי, הִבְאֵת רַעָה עַל בְּנֵיךָ,

וְלֹא יִכְלוּ לְעַמֵּד בָּהּ,

הִבְאֵת טוֹבָה עַל בְּנֵיךָ,

וְלֹא יִכְלוּ לְעַמֵּד בָּהּ.

אֵלֶּא יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שְׁתִּבִּיא רִוְחָה!”

מִיַּד נִשְׁבְּה הַרוּחַ וְנִתְפָּזְרוּ הָעֵבִים,

וְזָרְחָה הַחֲמָה וְנִתְנַגְּבָה הָאָרֶץ,

וְיִצְאוּ וּמִצְאוּ מִדְּבַר מְלֵא כְּמֵהִינן. <פטריות>

שְׁאַלוּ אֶת רַבֵּי אֱלִיעֶזֶר:

מֵאִמְתִּי מִתְפַּלֵּלִין עַל הַגְּשָׁמִים שִׁילְכוּ לָהֶם?

אָמַר לָהֶן:

כַּדִּי שִׁיְהֵא אָדָם עוֹמֵד בְּקֶרֶן הָעַפְלָה,

וּמִשְׁקָשֶׁק אֶת רַגְלָיו בְּנַחַל קִדְרוֹן.

אֲבָל בְּטוֹיָחִים אָנוּ בְּבַעַל הַרְתָּמִים,

שְׁאִינוּ מִבִּיא מִבּוּל לְעוֹלָם.

מָה טַעְמָא?

(ישעיה נד, ט) ”כִּי מִיֵּנֶת זֹאת לִי,

אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מִעֵבֵר מִי נֹחַ עוֹד עַל הָאָרֶץ.”

[תעניות ג, י]

מתניתה.

שְׁלַח לוֹ שְׁמַעוֹן בֶּן שֹׁטָח וְאָמַר לוֹ:

צָרִיף אַתָּה לַנְּדוּת,
אָבֵל מָה אַעֲשֶׂה לָּךְ,
וְאַתָּה מִתְחַטֵּא לִפְנֵי הַמָּקוֹם,
כִּבֵּן שֶׁהוּא מִתְחַטֵּא לְאַבְיוֹ,
וְעוֹשֶׂה לוֹ רְצוֹנוֹ.
וְעַלֶיךָ הַכְּתוּב אוֹמֵר (משלי כג, כה)
"יִשְׁמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְתִגַּל יוֹלְדֶתְךָ".

[תלמוד]

שָׂא לֹו נִגְזְרוּ גִזְרֵה כְּשֵׁם שֶׁנִּגְזְרָה בִּימֵי אֱלִיהוֹ,
לֹא נִמְצְאָתָּ מְבִיא אֶת הַרְבִּים לַיְדֵי חִלּוּל הַשֵּׁם?
שְׂכָל הַמְּבִיא אֶת הַרְבִּים לַיְדֵי חִלּוּל הַשֵּׁם,
צָרִיף נְדוּי.
וְאָמַר לוֹ:

וְאִין תְּקַדֵּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבַטֵּל גִּזְרֹתוֹ
מִפְּנֵי גִזְרֹתוֹ שֶׁל צְדִיק?
אָמַר לוֹ:

הֵן, תְּקַדֵּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבַטֵּל גִּזְרֹתוֹ
מִפְּנֵי גִזְרֹתוֹ שֶׁל צְדִיק,
וְאִין תְּקַדֵּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבַטֵּל גִּזְרֹתוֹ שֶׁל צְדִיק
מִפְּנֵי גִזְרֹתוֹ שֶׁל צְדִיק חִבְרוֹ.
אָבֵל מָה אַעֲשֶׂה לָּךְ,
וְאַתָּה מִתְחַטֵּא לִפְנֵי הַמָּקוֹם
כִּבֵּן שֶׁהוּא מִתְחַטֵּא עַל אָבִיו,
וְהוּא עוֹשֶׂה לוֹ רְצוֹנוֹ.

רַבִּי בְּרַחֲמֵהּ, רַבִּי אַבָּא בַר כְּהֵנָא,
רַבִּי זְעִירָה בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה,
וְאִית דְּאָמְרִין לָהּ בְּשֵׁם רַב חֲסִדָּא,
וְאִית דְּאָמְרִין לָהּ בְּשֵׁם רַב מִתְּנָה:
(איוב כב, כח) "וְתִגְזֹר אֲמַר וַיִּקָּם לָךְ",
מָה תִּלְמַד לֹוֹמֵר "לָךְ"?

אֵלָּא אֶפְלוּ הוּא אָמַר הֵכֵן,
וְאַתָּה אָמַר הֵכֵן,

דִּיבְרָךְ קְיָמָא וְדִידֵי לָא קְיָמָא.
"וְעַל דִּרְבִּיךָ נִגְהָ אֹר".

אָמַר רַבִּי חִיָּה בַר כָּא:
זוֹ יְרִידַת גְּשָׁמִים.

(איוב לז, יא) "אֵף בְּרֵי יִטְרִית עָב,
יִפְיִן עַנְן אֹרֹו".

(איוב כב, כט) "כִּי הִשְׁפִּילֹו וְתִאמַר גְּוָה",
אֲנִי אִמְרִיתִי לְהִשְׁפִּילֹו,
וְאַתָּה אִמְרִיתִי לְגִאוּתִי.
דִּיבְרָךְ קְיָמָא וְדִידֵי לָא קְיָמָא.

"וְשַׁח עֵינַיִם יוֹשַׁע."
אָנִי אָמַרְתִּי לְשַׁחֹת עֵינֵיהֶם בְּרָעָה,
וְאַתָּה אָמַרְתָּ לְהוֹשִׁיעֵנִי.

הִדְבֵּךְ קָיָמָא וְדִידִי לֹא קָיָמָא.

אָנִי אָמַרְתִּי:

(איוב כב,ל) "יִמְלֹט אִי נְקִי",

וְאַתָּה אָמַרְתָּ:

יִמְלֹט אֶף עַל פִּי שְׂאִינוּ נְקִי.

הִדְבֵּךְ קָיָמָא וְדִידִי לֹא קָיָמָא.

מָהוּ "וְנִמְלֹט בְּבֵר פְּפִידָה"?

בְּכִירוֹת פְּפִידָה,

בְּזָכוֹת מְצוּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים

שֶׁהָיוּ בְּיָדְךָ מֵרֵאשִׁיתְךָ.

עָלֶיךָ הִפְתּוּב אוֹמֵר:

(משלי כג,כה) "יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמְךָ,

וְתִגַּל יוֹלְדֶתְךָ."

מָה תִּלְמַד לֹמֵר "יוֹלְדֶתְךָ"?

רַבִּי מְנָא אָמַר:

אִמְתָּךְ.

רַבִּי יוֹסֵה בִּירְבִּי בּוֹן אָמַר:

שְׁעָתְךָ. <תקופתך>

וְרַבְּנִין אָמְרִין:

כַּשֵּׁם שֶׁהוּא מְקַלְלָה בְּכַפְלִים,

כֵּךְ הוּא מְשַׂמְחָה בְּכַפְלִים.

וּמַנְיִן שֶׁהוּא מְקַלְלָה בְּכַפְלִים?

שְׁנָאָמַר:

(משלי יז,כה) "כַּעַס לְאָבִיו בֶּן כָּסִיל וּמְמַר לְיוֹלְדֶתוֹ."

(משלי יא,א) "בֶּן חֲכָם יִשְׂמַח אָב וּבֶן כָּסִיל תּוֹגַת אָמוֹ."

מָהוּ "תּוֹגַת אָמוֹ"?

אָמַר רַבִּי לוּדָה:

לְשֵׁן גִּימְטְרִיּוֹן הוּא:

אִפְרָא בַעֲיֵינֵי אִמְיָה.

וּמַנְיִן שֶׁהוּא מְשַׂמְחָה בְּכַפְלִים?

יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמְךָ וְתִגַּל יוֹלְדֶתְךָ.

[תַּעֲנִיּוֹת ג, יא]

מִתְנִיחָה.

הָיוּ מִתְעַנְיִן וְיִרְדּוּ לְהֵן גְּשָׁמִים,

קִדְּם לְהִנָּץ הַחֲמָה, לֹא יִשְׁלִימוּ;

אַחַר הִנָּץ הַחֲמָה, יִשְׁלִימוּ.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר:

קִדְּם לְחֲצוֹת, לֹא יִשְׁלִימוּ,

לְאַחַר חֲצוֹת, יִשְׁלִימוּ.

[תלמוד]

"היו מתעניין ויירדו להן גשמים,
קדם להגין התפה, לא ישלימו."
שנאמר:

(ישעיה סא,כד) "והיה טרם יקראו ואני אענה".

"לאחר הגין התפה, ישלימו."
"עוד הם מדברים, ואני אשמע."

או תלף?

אמר רבי תנחומא:

ותני כן:

אין עניה אלא סמך לקריאה

ואין קריאה אלא סמך לעניה.

ביומי הרבי יודן גזרון תעני,

ונחת מטרא ברמשא.

סלק רבי מנא לגביה, אמר ליה:

בגין דאנא צחי, מהו הנשתי? <מכיון שאני צמא, האם מותר לי לשחות>

אמר ליה:

אוריף, שמא ימלכו להשלים. <חכה>

רב אחא,

רבי אבהו בשם רבי יוסה בר חנינא:

אסור להתענות עד שש שעות בשבת.

אמר רבי יוסה בירבי בון:

מתניתה אמרה כן:

"קודם לחצות, לא ישלימו",

עד פדון, צפרא.

"לאחר חצות, ישלימו",

כבר עבר רבו שליום בקדשה.

רבן יוחנן בן זכאי,

פד הנה בעי יחות מטרא,

הנה אמר לספריה:

קום לך קמי היכלא, ואמר:

בגין הרבי בעי מספרא,

ולית בתיליה מצטער.

מיד הנה מטרא נחית.

רב אבא בר אחיה,

פד הנה בעי יחות מטרא,

הנה שלף מסניה. <נעלו>

פד הנה שלח תרהוון,

הנה עלמא טיף. <מוצף>

מפלתא הוין תמן, <בתים מטים לפול>

והנה מיתב תד מן פלמידוי בביתא,
עד דהוון מפנין ביתא,
וכיון דהוה נפק מן ביתא,
הנה ביתא רבע. <מתמוטט>
ואית דאמרין:
רב אדא בר אחוה הנה.
שלחו חכמים ואמרו לו:
מה מעשים טובים יש בידך?
אמר להן:
מימי לא קדמני אדם לבית הפנסת,
ולא הנחתי אדם בבית הפנסת ויצאתי לי,
ולא הלכתי ארבע אמות בלא תורה,
ולא הזפרתי דברי תורה במקום מטנף,
ולא הצעתי וישנתי שנת קבע,
ולא צעדתי בין החברים,
ולא כניתי שם לחברי,
ולא שמחתי בתקלת חברי,
ולא באת קללת חברי על משתי,
ולא הלכתי בשוק אצל מי שהוא חיב לי,
מימי לא הקפדתי בתוך ביתי,
לקיים מה שנאמר:
"אתה לך בתם לבבי בקרב ביתי."

[תעניות ג, יא, המשך]

מתניתה.

מעשה שגזרו תענית בלוד,
וירדו להן גשמים קדם לתצות.
אמר להם רבי טרפון:
צאו ואכלו ושתו ועשו יום טוב.
ויצאו ואכלו ושתו ועשו יום טוב,
ובאו בין הערפים וקראו תלל הגדול.
אי זה הוא תלל הגדול?
הודו לאלהי האלהים כי לעולם חסדו.
הודו לאדני האדנים כי לעולם חסדו.

[תלמוד]

אי זו היא תלל הגדולה?
רבי פרנף בשם רבי חנינה:
"הודו לאלהי האלהים,
כי לעולם חסדו."
(תהלים קלג, ג) "הודו לאדני האדנים,
כי לעולם חסדו."
אמר רבי יוחנן:

ובלבד מ"שעומדים בבית יי".
ולמה באלין תרסין פרשיתה?
רבי זעורה,
רבי אבהו בשם רבי שמואל בר נחמן:
מפני שירידת גשמים כלולה בהן.
על דעתיה דרבי יוחנן ניקח, דכתיב:
(תהלים קלה,ו) "מצלה נשאים מקצה הארץ".
וכרבי חנינה מה?
בגין דכתיב:
(תהלים קלו,כה) "נתן לחם לכל בשר,
פי לעולם חסדו".
רבי בא ורבי סימון, תריהון אמרין:
הדא דיבן.
רבי יהושע בן לוי אמר:
הדא דיבן.
בר קפרא אמר:
הדא דיבן.
בר קפרא כדעתיה, דתנינן תמן:
ממיה של פת השלישית,
לא הגיעה ל"אהבתי כי ישמע יי".
מפני שעמה ממעטין.
תני בר קפרא:
זו היא הלל הגדולה.

תד בר אבוי עבר קמי תיבותא, <בן אבות>
אמר לון:
"ענון בתרי מה דאנא אמר!"
הדא אמרה, לית הדא דיבן.
אמר רבי מנא:
הדא דיבן.
נפא הנה רב, בגין כן אמר לון: <היה נס גדול>
"ענון בתרי מה דאנא אמר."